

"DI CHỨC" CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH VỀ BỒI DƯỠNG THỂ HỆ CÁCH MẠNG CHO ĐỜI SAU

NGUYỄN LÊ THẠCH* - NGUYỄN VĂN TRƯỜNG**

Tóm tắt: “Bồi dưỡng thể hệ cách mạng cho đời sau” là một trong những nội dung nổi bật trong Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh và nó vẫn còn nguyên giá trị cho đến ngày nay. Trong bài viết, tác giả phân tích những chỉ dẫn của Người trong việc thực hiện công tác này trên các mặt như: học cần đi đôi với hành/lý luận gắn liền với thực tiễn; giáo dục thể hệ trẻ/thanh niên trong tổ chức và đoàn thể; kết hợp giáo dục rèn luyện trong gia đình, nhà trường và xã hội; cần phát huy ý thức tự giáo dục, tự rèn luyện của thể hệ trẻ/thanh niên.

Từ khóa: Di chúc, bồi dưỡng thể hệ cách mạng cho đời sau.

Chủ tịch Hồ Chí Minh và Đảng Cộng sản Việt Nam trong sự nghiệp cách mạng luôn đặc biệt quan tâm đến công tác đào tạo, bồi dưỡng thế hệ kế cận cho mai sau. Điều này được thể hiện rất rõ nét trong Di chúc của Người: “Đảng cần phải chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho họ, đào tạo họ trở thành những người thừa kế xây dựng chủ nghĩa xã hội vừa “hồng” vừa “chuyên”¹. Cũng trong Di chúc, Người còn đặc biệt nhấn mạnh “Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất

quan trọng và rất cần thiết”². Những chỉ dẫn đó của Người có ý nghĩa vô cùng quan trọng đối với hoạt động lãnh đạo của Đảng hiện nay.

Chủ tịch Hồ Chí Minh hiểu được vai trò quan trọng của thế hệ trẻ nên Người đặc biệt quan tâm đến các vấn đề phương châm, phương pháp giáo dục, bồi dưỡng thế hệ trẻ. Phương châm, phương pháp phổ quát nhất mà Người thường căn dặn là: “Vì lợi ích mười năm thì phải trồng cây; Vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người”. Với ý nghĩa lý luận và phương châm hành động, Người đã chỉ ra một số chỉ dẫn cụ thể:

* Tiến sĩ, ** Thạc sĩ, Học viện Chính trị Khu vực I.
¹ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, tập 15, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr. 622.

² Hồ Chí Minh: *Sđd*, tập 15, tr. 622.

Thứ nhất, học cần đi đôi với hành

Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng đây là hai khâu tất yếu trong quá trình nhận thức. Chúng có mối quan hệ biện chứng, tác động qua lại với nhau trong quá trình đào tạo và bồi dưỡng thế hệ trẻ. Với quan điểm của Người thì ở đây hành, thực hành không chỉ là vận dụng những điều đã học, mà thông qua thực hành trong hoạt động thực tiễn, người cán bộ trẻ sẽ dần hình thành và lĩnh hội được tri thức mới, từ đó sẽ phát huy được khả năng sáng tạo để đề ra được những phương pháp cụ thể trong nhận thức và hoạt động thực tiễn. Từ hoạt động thực tiễn lại nảy sinh ra những ý tưởng tác động trở lại, góp phần vào việc xây dựng những chủ trương, đường lối của Đảng và chính sách pháp luật của Nhà nước. Chính vì vậy, thực hành sẽ là biện pháp quan trọng nhất rèn luyện con người một cách toàn diện. Những con người vừa có lý luận, vừa có thực tiễn chứ không tuyệt đối hóa một mặt nào.

Sinh thời, Người thường phê bình lối học vẹt, tư duy sách vở, biến con người, đặc biệt là thế hệ trẻ thành những con một sách, thành những cái "bồ đưng sách" với lối nói hoa văn, hình thức, không gắn với thực tiễn hoạt động cách mạng của một bộ phận cán bộ, đảng viên; trong đó có cán bộ trẻ - những thế hệ cách mạng cho đời sau. Người đã từng nói: "Không nên học gạo, không nên học vẹt,... Học phải suy nghĩ, học phải liên hệ với thực tế, phải có thí nghiệm và thực hành. Học với hành phải kết hợp với nhau"³. Người đã minh chứng cho chúng ta thấy mối liên hệ giữa học và hành như sau: Lý luận không có thực tiễn thì mù quáng

như người mò mẫm đi trong đêm tối. Lý luận và thực tiễn luôn gắn bó với nhau. Do vậy, theo Người cần phải gắn việc dạy học với thực tế đời sống xã hội, có như vậy thì công việc dạy học mới mang lại hiệu quả cao cho hoạt động cách mạng.

Thứ hai, giáo dục thế hệ trẻ trong tổ chức và đoàn thể

Thế hệ trẻ chính là thế hệ mai sau của đất nước. Vì vậy, theo Người, việc giáo dục, tổ chức và rèn luyện cho thanh niên cần phải gắn bó chặt chẽ với nhau, Bác đã từng căn dặn: "Học phải đi đôi với hành, lý luận phải liên hệ với thực tế"⁴. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh thì giáo dục gắn liền với lao động và phải làm cho giáo dục gắn liền với môi trường có tổ chức. Người đã minh chứng rằng, chỉ có trong môi trường ấy thanh niên mới chịu được sự tác động giáo dục có định hướng. Qua việc đưa thanh niên vào tổ chức để giáo dục sẽ làm cho thế hệ trẻ ngày càng trưởng thành hơn. Theo Bác, người thanh niên có nhiều mặt mạnh, đồng thời cũng có không ít hạn chế, họ vốn chưa từng trải, còn thiếu nhiều kinh nghiệm sống. Thế hệ thanh niên luôn là những người khát khao muốn vươn tới cái tốt đẹp, cái mới, chinh phục đỉnh cao trong từng lĩnh vực mà mình công tác cũng như trong từng hoạt động cách mạng. Với lý do như vậy, theo Người cần phải đoàn kết thanh niên trong tổ chức, giúp thanh niên có định hướng đúng trong rèn luyện và phấn đấu, tạo ra môi trường xã hội lành mạnh, tích cực đối với thế hệ trẻ. Người trần trụi là phải làm sao, bằng cách nào người lãnh đạo tìm ra những hình thức thích hợp, cuốn hút được tuổi trẻ vào những

³ Hồ Chí Minh: *Sđd*, tập 14, tr. 402.

⁴ Hồ Chí Minh: *Sđd*, tập 10, tr. 190.

môi trường có tổ chức lành mạnh; tổ chức họ lại, đưa họ vào thực tiễn hành động cách mạng là cách tạo ra môi trường giáo dục có hiệu quả nhiều mặt. Với ý nghĩa phương pháp luận như vậy thì việc bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau mới hữu ích và hiệu quả, thế hệ trẻ mới thực sự đảm đương được những nhiệm vụ cách mạng mà thế hệ đi trước để lại.

Người đã nói rõ về hoạt động của Đoàn Thanh niên: “là cánh tay đắc lực của Đảng để thực hiện những chủ trương và chính sách cách mạng”⁵. Bác luôn yêu cầu và nhắc nhở, đối với các cán bộ Đoàn cũng như tổ chức của Đoàn phải là: người giúp sức, là lực lượng xung kích, tích cực tuyên truyền, vận động và đi đầu thực hiện những chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước vào cuộc sống với tinh thần trách nhiệm cao nhất. Thông qua tổ chức của mình là Đoàn Thanh niên, với những phong trào do Đoàn thanh niên phát động, thanh niên phải được đưa vào những phong trào đó, qua đó được giáo dục, rèn luyện, trưởng thành trong các tổ chức ấy, thanh niên không chỉ được học tập mà còn được tham gia các hoạt động vui chơi, giải trí. Người luôn nhấn mạnh và yêu cầu cán bộ đoàn phải là hạt nhân của Đoàn Thanh niên, là lực lượng cách mạng nhất, tiên phong nhất, ngoài việc tìm ra các loại hình tổ chức thích hợp cho việc giáo dục, rèn luyện thanh niên còn phải củng cố tổ chức để nó ngày càng vững mạnh, hoạt động đạt hiệu quả cao.

⁵ Hồ Chí Minh: *Sđd*, tập 8, tr. 263.

Thứ ba, kết hợp giữa giáo dục rèn luyện trong gia đình, nhà trường và xã hội

Theo Bác, gia đình là nơi đầu tiên để rèn rũa con người, là nơi đem đến cho con người những bài học đầu tiên và thường xuyên, liên tục từ lúc sinh ra đến lúc trưởng thành; thông qua tình thương, đùm bọc, dạy dỗ, tấm gương của ông bà, cha mẹ, anh chị,... sẽ là cội nguồn đầu tiên để hình thành nhân cách của mỗi con người.

Đối với nhà trường là thiết chế xã hội có chức năng chuyên trách về giáo dục, thông qua sự dạy bảo của thầy cô, sách vở, các thiết bị dạy học và các tổ chức đoàn thể trong trường mà họ tham gia, thế hệ trẻ được tiếp thu thêm những kiến thức văn hoá, khoa học kỹ thuật. Giáo dục nhà trường cũng góp phần hình thành nhân cách, tư duy, lối sống cho thế hệ trẻ.

Môi trường xã hội cũng góp phần giáo dục, rèn luyện cho thanh niên thông qua các tổ chức xã hội, hoạt động cộng đồng. Xã hội còn là nơi giáo dục những thanh niên lầm đường, lạc lối. Khi nói về những người mắc khuyết điểm, Bác chỉ rõ: “Bàn tay còn có ngón vắn, ngón dài”, đặc biệt là tuổi trẻ còn nông nổi và nóng vội, do vậy không tránh khỏi những sai lầm. Do đó, theo Người cần phải nhân ái, không nên kỳ thị, xa lánh họ mà ngược lại phải gần gũi, giáo dục, cải tạo họ để trở thành những người có nhân cách tốt, có ích cho xã hội.

Theo Bác thì người thanh niên rất năng động và ham hiểu biết, tìm tòi những điều

mới lạ. Điều này có tác động mạnh mẽ đến việc hình thành nhân cách của họ, trong môi trường gia đình, nhà trường và xã hội mà họ đang sống. Với ý nghĩa như vậy, cần phối hợp chặt chẽ giữa gia đình, nhà trường và xã hội trong việc giáo dục thế hệ trẻ. Người nói: Nếu nhà trường dạy tốt mà gia đình dạy ngược lại, sẽ có ảnh hưởng không tốt,... cho nên muốn giáo dục các cháu thành người tốt, nhà trường, đoàn thể, gia đình, xã hội đều phải kết hợp chặt chẽ với nhau.

Đối với những người làm công tác giáo dục, Người luôn nhắc nhở: phải nhận thức đúng đắn “giáo dục là sự nghiệp của quần chúng”, do vậy gia đình, toàn thể các ngành, các cấp uỷ Đảng, chính quyền tại địa phương phải thực sự quan tâm đến sự nghiệp giáo dục: “Sự giáo dục thanh niên phải liên hệ với dư luận của xã hội, lực lượng của Chính phủ để ngăn ngừa những cái gì có thể ảnh hưởng xấu đến thanh niên, để nâng cao tính cảnh giác của thanh niên”⁶.

Thứ tư, cần phát huy ý thức tự giáo dục, tự rèn luyện của thế hệ trẻ

Đối với thế hệ trẻ, muốn xứng đáng là người chủ tương lai của đất nước thì việc làm đầu tiên là cần phải tự giác rèn luyện bản thân, phải tự rèn luyện và thấm nhuần tư tưởng xã hội chủ nghĩa, “phải trau dồi đạo đức của người cách mạng”. Bác chỉ rõ thanh niên cần phải gắn chặt “xây và chống” trong rèn luyện. Người viết: “Thanh niên cần phải chống tâm lý tự tư tự lợi, chỉ lo cho lợi ích

riêng và sinh hoạt riêng của mình. Chống tâm lý ham sung sướng và tránh khó nhọc. Chống thói xem khinh lao động, nhất là lao động chân tay. Chống lười biếng, xa xỉ. Chống cách sinh hoạt uỷ mị. Chống kiêu ngạo, giả dối, khoe khoang”⁷. Theo tư tưởng của Người thì người thanh niên “phải biết tự động học tập”, không phải có thầy mới học mà phải tự tìm sách đọc, lấy sách vở, lấy thực tiễn làm thầy. Muốn tự học thành công phải kiên trì, bền bỉ, phải có kế hoạch, tận dụng triệt để mọi phương tiện, hình thức học, phải hình thành được nhu cầu tự học và khả năng tự học để học suốt đời, “còn sống còn phải học”.

Đối với người thanh niên, theo tư tưởng của Người thì việc đầu tiên cần phải có chí tiến thủ, cùng với đó là luôn luôn có ý thức cách mạng kiên cường để không ngừng tiến bộ và vượt qua mọi khó khăn, thử thách trong cuộc sống cũng như trong thực tiễn rèn luyện cách mạng của bản thân. Bác đã dạy thanh niên chúng ta như sau: “Thanh niên cần phải có chí tự động, tự cường, tự lập. Phải có khí khái ham làm việc chứ không ham địa vị. Phải có quyết tâm, đã làm việc gì thì làm cho đến nơi đến chốn, làm cho kỳ được. Phải có lòng ham tiến bộ, ham học hỏi, học nữa, học mãi. Học văn hoá, học chính trị, học nghề nghiệp,... Như thế, mới xứng đáng thanh niên là chủ nhân tương lai của nước nhà”⁸. Đồng thời, người thanh

⁶ Hồ Chí Minh: *Sđd*, tập 7, tr. 456.

⁷ Hồ Chí Minh: *Sđd*, tập 7, tr. 455.

⁸ Hồ Chí Minh: *Sđd*, tập 5, tr. 375.

niên cách mạng cần phải biết để có thể “tham gia một cách dẻo dai bền bỉ những công việc ích nước lợi dân”⁹. Do vậy, việc giáo dục và rèn luyện cho thanh niên theo chỉ dẫn của Người cần phải: Giáo dục thanh niên không thể tách rời mà phải liên hệ chặt chẽ với những cuộc đấu tranh của xã hội” và việc giáo dục thanh niên phải liên hệ vào dư luận của xã hội. Đồng thời, Người đòi hỏi thanh niên phải tự giác rèn luyện, không ngừng học tập, có chí tiến thủ, xung phong gương mẫu trong mọi công việc.

Đã 50 năm qua, một thời kỳ mới đã mở ra nhưng những chỉ dẫn của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong bản *Di chúc* về Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau vẫn mang ý nghĩa thời đại sâu sắc. Trải qua 50 năm ấy, những thanh niên của 50 năm trước đã trưởng thành, giữ những trọng trách lớn lao của non sông đất nước, và chính những con người ấy đã và đang thực hiện *Di chúc* của Người trong công tác Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau. Để làm được điều đó, thế hệ kế cận phải không ngừng cố gắng tu dưỡng, rèn luyện, phấn đấu theo những chỉ dẫn của Người, để trở thành những người có cả lý luận và thực tiễn; có cả kiến thức, kỹ năng và đạo đức; có tư duy vượt tầm ra khỏi những tư duy thông thường, hội nhập với xu thế quốc tế để dân tộc ta sánh vai với các cường quốc năm châu. Đó cũng chính là những mong mỏi của Người lúc đương thời.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ cho

chúng ta thấy “Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau” là một nhiệm vụ của cách mạng, của sự vận động lịch sử. Đây là công việc phải được làm thường xuyên, liên tục của thanh niên Việt Nam trong công cuộc xây dựng và kiến tạo đất nước hiện nay và trong tương lai. Có thực hiện được như vậy, chúng ta mới có thể có được những cán bộ lãnh đạo cho sự nghiệp cách mạng của đời sau. Việc quan tâm giáo dục, đào tạo thế hệ trẻ chính là tuân theo quy luật khách quan nhằm đưa sự nghiệp cách mạng của đất nước không ngừng phát triển. Tư tưởng của Bác về thanh niên vẫn mãi mãi là kim chỉ nam cho sự nhận thức của Đảng và Nhà nước ta đối với thế hệ trẻ/thanh niên của chúng ta trong sự phát triển của cách mạng nước nhà. ■

Tài liệu tham khảo:

1. *Chỉ thị số 42-CT/TW, ngày 24-3-2015, của Ban Bí thư, về “Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ giai đoạn 2015 - 2030”.*
2. Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, tập 5, 7, 8, 10, 11, 15, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2009, tr. 375.
3. Lê Doãn Tá: *Tư tưởng Hồ Chí Minh - sự vận dụng sáng tạo phép biện chứng duy vật, tinh hoa văn hóa dân tộc và nhân loại vào thực tiễn cách mạng Việt Nam*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội, 2019.

⁹ Hồ Chí Minh: *Sđd*, tập 8, tr. 264.